

NORGES HØYESTERETT

Den 15. mars 2005 avsa Høyesterett dom i

HR-2005-00397-A, (sak nr. 2004/1351), sivil sak, anke,

Pan Fish Norway AS

(advokat Wenche Elizabeth Arntzen)

mot

Alsvåg Fiskeprodukter AS

(advokat Arvid Dahm – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bruzelius**: Saken reiser spørsmål om det er inngått en bindende avtale mellom et fiskeslakteri og en produsent av oppdrettslaks om slakting av laks, om avtalen er misligholdt og om erstatning.
- (2) Alsvåg Fiskeprodukter AS (heretter Alsvåg) ble registrert i 1989. Selskapet driver med ”kjøp, foredling og salg av fisk, samt salg av tjenester overfor oppdrettsnæringen”. Bedriften er hjemmehørende i Alsvåg, Øksnes kommune. Svein Kr. Hansen har vært registrert som styreleder fra januar 1989 til november 2003. Han var i 1999 en av selskapets hovedaksjonærer.
- (3) Troms Sjøfarmer AS (heretter Troms Sjøfarmer) disponerte i 1999 åtte konsesjoner for oppdrett av laks i Troms. Selskapet var i det alt vesentlige eiet av Troms Seafarms AS, som var et heleid datterselskap av Norway Seafarms AS. I november 1999 ervervet et datterselskap av Pan Fish AS store deler av Norway Seafarms AS. Gudmun Strømsnes ble i august 1999 leder av styret i Troms Sjøfarmer.
- (4) Troms Sjøfarmer ble høsten 2000 fusjonert med Norway Seafarms AS, som senere er fusjonert med Vestkapp Havbruk AS. Dette selskap skiftet i desember 2003 navn til Pan Fish Norway AS. Selskapet har overtatt forpliktelsene til Troms Sjøfarmer, jf. aksjeloven § 13-16.
- (5) Vesterålslaks AS (heretter Vesterålslaks) var et selskap dannet av oppdrettere i Vesterålen. I 1999 disponerte disse til sammen 12,2 konsesjoner for oppdrett av laks.

Troms Sjøfarmer og Alsvåg-gruppen var tilsluttet Vesterålslaks. Selskapet skiftet i juni 2000 navn til Arctic Quality Seafood AS.

- (6) Representanter for Troms Sjøfarmer, Vesterålslaks og Alsvåg undertegnet 27. april 1999 en avtale om slakting av laks (slakteavtalen). Avtalen består av fem deler, og skulle gjelde i syv år, fra 1. januar 1999 til 31. desember 2005.
- (7) Etter punkt 3 i slakteavtalens hoveddokument undertegnet Troms Sjøfarmer avtalen ”under forutsetning av styre i Norway Seafarms AS”. Dette er en åpenbar skrivefeil, og det er enighet om at det ble tatt forbehold om at kontrakten skulle godkjennes av styret i Norway Seafarms AS.
- (8) Den 3. november 1999 anmodet styreleder i Alsvåg, Svein Kr. Hansen, i brev til Norway Seafarms om at ”styrets aksept av slakteavtalen sendes oss snarest, med kopi på faks ...”. Påfølgende dag, 4. november 1999, sendte Gudmun Stømsnes på brevarket til Norway Seafarms en telefaks til Hansen. Telefaksen var merket fortrolig, og inneholdt en redegjørelse for salg av aksjene i Norway Seafarms. Avslutningsvis het det imidlertid:
- ”Vårt styreforbehold om slakteavtalen er hevet, og du kan få det skriftlig om du ønsker det. Dette betyr ikke at man kan slappe av om ventemær og ein stor brønnbåt for innfrakt.”**
- (9) Strømsnes var som nevnt styreleder i Troms Sjøfarmer, og fra september 1999 daglig leder/administrerende direktør i Norway Seafarms. Før det hadde han vært leder av selskapets styre.
- (10) Pan Fish ASA sendte 13. juni 2000 ut børsmelding, hvor det bl.a. ble opplyst at selskapet hadde undertegnet en avtale om salg av åtte oppdrettskonsesjoner i Troms til Midnor Group AS/Follalaks Holding AS til en pris ”tilsvarende ca NOK 230 mill. for verdijustert egenkapital”. Salget gjaldt konsesjonene som Troms Sjøfarmer disponerte. Bare en mindre del av laksen fra de åtte konsesjonene ble deretter slaktet hos Alsvåg. Kjøperen stiftet selskapet Troms Aquakultur AS. Selskapet gikk konkurs 15. juli 2003.
- (11) Slakteavtalen ble deretter bare delvis fulgt opp av produsentene tilhørende Vesterålslaks. Eidsfjord Sjøfarm AS, som hadde fem konsesjoner, sa opp avtalen januar 2002, men slaktet hos Alsvåg i en seks måneders oppsigelsesperiode.
- (12) Alsvåg hevdet at Troms Sjøfarmer hadde misligholdt slakteavtalen ved å selge konsesjonene og krevde erstatning. Troms Sjøfarmer gjorde gjeldende at det ikke forelå en bindende avtale. Alsvåg tok 12. februar 2001 ut stevning mot Norway Seafarms AS ved Vesterålen herredsrett. Tingretten avsa 12. januar 2004 dom i saken med slik domsslutning:
- ”Norway Seafarms AS v/styrets formann frifinnes.**
- Hver av partene bærer egne omkostninger.”**
- (13) Tingretten la til grunn at det ikke var inngått en bindende slakteavtale mellom partene.
- (14) Alsvåg anket til Hålogaland lagmannsrett, som 19. mai 2004 avsa dom med slik domsslutning:

”1. Pan Fish Norway AS dømmes til innen 2 uker fra dommens forkynnelse, å betale til Alsvåg Fiskeprodukter AS 10 000 000 kroner.

2. Saksomkostninger tilkjennes ikke for tingretten eller lagmannsretten.”

- (15) Pan Fish Norway AS har anket dommen til Høyesterett. I anken er anført at den i all hovedsak gjelder rettsanvendelsen, men også i noen grad bevisbedømmelsen i tilknytning til erstatningsutmålingen. Alsvåg har erklært aksessorisk motanke over erstatningsutmålingen. Saken står i det vesentlige i samme stilling for Høyesterett som for lagmannsretten. Det er fremlagt skriftlige erklæringer fra to representanter for Alsvåg og tre vitner. Det er også lagt frem en del nye dokumenter som jeg ikke finner grunn til å gå nærmere inn på her.
- (16) *Den ankende part*, Pan Fish Norway AS, har i korte trekk anført:
- (17) Lagmannsretten har uriktig kommet til at det ble inngått en bindende slakteavtale. Avtalen forutsatte imidlertid at styret i Norway Seafarms AS skulle gi sitt samtykke til avtalen, og slikt samtykke er aldri blitt gitt. Meddelelsen i telefaksen av 4. november 1999 fra daglig leder om at forbeholdet var hevet har ikke legitimasjonsvirkninger. Lagmannsretten har her bygget på en uriktig forståelse av aksjeloven §§ 6-31 og 6-33. Bestemmelsene gjelder ikke uriktig opplysning om en faktisk omstendighet, men bare rettslige disposisjoner. Når det er tatt et uttrykkelig forbehold som gjør medkontrahenten oppmerksom på at den materielle beslutningsmyndighet er lagt til styret, har ikke en person som opplyser om at en slik beslutning er truffet, legitimasjon overfor tredjemann, jf. Rt. 1971 side 228. Medkontrahenten plikter å innhente ”objektive” bevis for at beslutningen foreligger, noe Alsvåg ikke har gjort.
- (18) De faktiske omstendigheter tilsier heller ikke at slakteavtalen er blitt bindende ved konkludent atferd eller passivitet. Den omstendighet at det var styret i Norway Seafarms AS som skulle godkjenne avtalen, gjør at man ikke kan bygge på Troms Sjøfarmers handlinger. Det bestrides at det foreligger opplysninger som viser at partene etter 4. november 1999 har ment at slakteavtalen var bindende.
- (19) Subsidiært anføres at salget av konsesjonene ikke kan anses som mislighold av slakteavtalen. Denne er utformet som en rammeavtale og forutsetter nærmere avtaler om hvert enkelt slakteoppdrag. Slakteavtalen angir partenes intensjoner, og inneholder ikke rettslige forpliktelser for dem. Dessuten taler avtalens varighet mot at det foreligger en bindende avtale. Dersom det anses å foreligge en forpliktelse for produsentene til å produsere laks og å levere hele produksjonen til Alsvåg, er avtalen usymmetrisk. Den inneholder ikke noen tilsvarende rettslig bindende forpliktelse for Alsvåg. Også dette viser at det bare dreier seg om en intensjonsavtale. Avtalen og omstendighetene ellers har store likheter med den avtalen som Høyesterett ikke anså misligholdt i Rt. 1970 side 1350. Lagmannsretten har vist til Rt. 1988 side 134. Denne avgjørelsen gjaldt opphør av en eneforhandleravtale, og saken er ikke sammenlignbar med vår. Troms Sjøfarmer produserte etter salget av konsesjonene sommeren 2000 ikke oppdrettslaks, og var ikke i stand til å etterleve avtalens forutsetning om leveranse til slakt hos Alsvåg.
- (20) Atter subsidiært gjøres gjeldende at det må innfortolkes en oppsigelsesfrist i slakteavtalen, og at slakten av laksen fra de åtte konsesjonene i annet halvår 2000 hos Alsvåg medfører at avtalen ble etterlevd i oppsigelsesperioden.

- (21) Atter atter subsidiært anføres at lagmannsrettens erstatningsutmåling er uriktig og bygger på feilaktige forutsetninger. Lagmannsretten har uriktig unnlatt å ta stilling til om noen – eventuelt hvor mange – konsesjoner som kunne ha vært solgt uten at det førte til mislighold av avtalen. Alsvågs erstatningsberegning kan det av mange grunner ikke bygges på. Det gjøres dessuten gjeldende at lagmannsretten i for liten grad har vektlagt at Alsvåg ikke har oppfylt sin plikt til å søke å begrense tapet.
- (22) I anledning av motanken anføres at lagmannsretten riktig har begrenset tapsperioden til tidspunktet for konkursen i Troms Aquakultur AS i juli 2003.
- (23) Pan Fish Norway AS har nedlagt slik påstand:
- ”1. **Pan Fish Norway AS frifinnes.**
 2. **Pan Fish Norway AS tilkjennes saksomkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett med tillegg av lovbestemt rente fra forfall til betaling skjer.”**
- (24) *Ankemotparten*, Alsvåg Fiskeprodukter AS, har i korte trekk anført:
- (25) Lagmannsretten har riktig kommet til at daglig leders meddelelse til Alsvåg om at styreforbeholdet var hevet medførte at slakteavtalen ble bindende. Han hadde tegningsrett og var legitimert til å opptre på vegne av selskapet. Meddelelsen lå innenfor tegningsretten; den var en disposisjon etter aksjeloven § 6-33. Den ankende part har ikke ført bevis for at Alsvåg var i ond tro, eller at det vil stride mot redelighet å gjøre avtalen gjeldende. Medkontrahentens konkludente atferd medfører under enhver omstendighet at avtalen er bindende.
- (26) Lagmannsretten har videre riktig kommet til at slakteavtalen ble misligholdt da oppdrettskonsesjonene ble solgt til tredjemann uten at selger i det minste tok forbehold om slakteavtalen, og at Alsvåg har krav på å få erstattet sin positive kontraktsinteresse.
- (27) Selv om slakteavtalen er betegnet som en rammeavtale, gir dette ikke noen veiledning for tolkingen av avtalen. Den er balansert og pålegger begge sider rettslig bindende forpliktelser. Avtalen forpliktet Alsvåg til å investere i virksomheten slik at slakteriet, innfrysingen og fryselageret ble tidsmessige og hadde den kapasitet som var nedfelt i avtalen. Selskapet ble videre forpliktet til å redusere kostprisen på sine tjenester og til å dele effektivitetsgevinsten med medkontrahentene.
- (28) Avtalen regulerer ikke produsentenes adgang til å selge konsesjoner. Det hadde vært nærliggende for Troms Sjøfarmer, som utformet avtalen, å ta med en bestemmelse om dette i avtalen. Det er ikke nødvendig for Høyesterett å ta standpunkt til om det ville vært mulig å selge en eller flere konsesjoner uten å komme i mislighold.
- (29) Erstatningen må fastsettes skjønnsmessig, men Høyesterett må bygge på de forutsetninger som lå til grunn for Alsvågs lånesøknad i 1999, alternativt på Alsvågs oppnådde dekningsbidrag fra slaktevirksomheten i årene 2000-2003. Lagmannsretten har imidlertid uriktig begrenset tapsperioden til juli 2003 da erververen, Troms Aquakultur AS, gikk konkurs, og motanken gjelder tapsperiodens lengde. Det produseres fremdeles fra de åtte konsesjonene, og Alsvåg har krav på erstatning for hele avtaleperioden.

(30) Alsvåg Fiskeprodukter AS har nedlagt slik påstand:

” I anken:

1. Hålogaland lagmannsretts dom av 19. mai 2004 i sak 04-0040ASI-HALO pkt. 1, stadfestes.
2. Pan Fish Norway AS tilpliktes å betale sakens omkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett med tillegg av lovens rente, for tiden 8,75 % p.a. fra forfall og til betaling skjer.

I motanken:

1. Pan Fish Norway AS tilpliktes å betale en erstatning til Alsvåg Fiskeprodukter AS fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til 26,5 mill. kroner, med tillegg av 12 % rente p.a. regnet fra 22. oktober 2000 til og med 31. desember 2003, og med 9,25 % rente p.a. fra 1. januar 2004 til og med 30. juni 2004, og med tillegg av lovens rente, for tiden 8,75 % p.a., fra og med 1. juli 2004 til betaling skjer.
2. Pan Fish Norway AS tilpliktes å betale sakens omkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett med tillegg av lovens rente, for tiden 8,75 % p.a., fra forfall og til betaling skjer.”

(31) *Mitt syn på saken:*

(32) Saken reiser flere spørsmål, og jeg behandler først om det foreligger en bindende avtale.

(33) Sentrale representanter for Troms Sjøfarmer, Vesterålslaks og Alsvåg fremforhandlet vinteren/våren 1999 en avtale om slakting av oppdrettslaks, som ble undertegnet av partene 27. april 1999. Representanten for Vesterålslaks tok forbehold om styrets godkjenning. Godkjenning ble raskt gitt. Avtalens hoveddokument punkt 3 første avsnitt annet punktum fastsatte at styret i Norway Seafarmer AS skulle godkjenne avtalen. Avtalen ble behandlet på et styremøte 17. juni 1999, og i referatet heter det at styret ”godkjente slakteriavtalen med Alsvåg Fiskeprodukter AS, forutsatt at kontraktsvarigheten reduseres med 1 år og at det framforhandles en opsjonsavtale som styret godkjenner”. Disse forutsetninger er ikke oppfylt. Styret har ikke behandlet saken senere, og styrets godkjenning foreligger således ikke. Lagmannsretten har lagt til grunn at Alsvåg ikke var kjent med dette vedtaket, og det er ikke fremkommet noe annet under ankeforhandlingen.

(34) Spørsmålet om en opsjonsavtale – som ville gi Troms Sjøfarmer rett til kjøp av inntil 50 prosent av aksjene i Alsvåg fra Svein K. Hansen – ble tatt opp av representanten for Troms Sjøfarmer under det siste forhandlingsmøtet om slakteavtalen. Svein K. Hansen og Troms Sjøfarmer forhandlet våren 1999 om en avtale om opsjon for selskapet til å kjøpe aksjer i Alsvåg. Det ble utarbeidet avtaleutkast av henholdsvis Troms Sjøfarmer og Hansen. Partene var uenige om valget av metode for verdsettingen av aksjene. Det foreligger ikke opplysninger om at denne saken har vært drøftet etter 19. mai 1999.

(35) I et brev til Norway Seafarms AS datert 10. juni 1999 etterlyste Alsvåg ”bekreftelse på at styret i Deres selskap har godkjent slakteavtalen”. Henvendelsen later ikke til å ha blitt besvart. Ny etterlysning ble sendt i brev 3. november 1999 til Norway Seafarms AS ved adm. dir. Gudmun Strømsnes. I brevet heter det at ”[v]i har en avtale om at styrets aksept

(skriftlig) skulle tas med til oss i sammenheng med Deres neste besøk hit. Siden Deres reise hit er blitt utsatt, ber vi om at styrets aksept av slakteavtalen sendes oss snarest ...”
 Henvendelsen ble som nevnt besvart 4. november 1999 av Strømsnes med at styreforbeholdet var hevet, og at Alsvåg kunne få dette bekreftet skriftlig om ønsket. Meddelelsen er tatt inn i en telefaks som også omhandler salg av Norway Seafoods ASAs eierandel i Norway Seafarms til et selskap eiet av Pan Fish. Telefaksen har overskriften fortrolig, men det fremgår av teksten at dette gjelder opplysningene om eierskiftet.

- (36) I lagmannsretten anførte Pan Fish Norway AS at Strømsnes ikke var legitimert til å forplikte Norway Seafarms AS fordi han da var styremedlem og ikke daglig leder. Under ankeforhandlingen ble det avklart at Strømsnes ble selskapets daglige leder 2. september 1999, og at daglig leder alene eller to styremedlemmer i fellesskap hadde tegningsrett for selskapet. For Høyesterett er gjort gjeldende at forbeholdet i slakteavtalen la den materielle kompetansen til styret, og at daglig leder da ikke med bindende virkning for selskapet kunne meddele at forbeholdet var hevet. Meddelelse om et slikt faktisk forhold faller utenfor fullmakten etter aksjeloven § 6-31. Det er videre anført at uttrykket ”disposisjon” i aksjeloven § 6-33 viser at bestemmelsen ikke gjelder meddelelse om et faktisk forhold.
- (37) Jeg bemerker innledningsvis at forbeholdet i denne sak ikke gjelder samtykke fra styret til avtaleparten, Troms Sjøfarmer, men fra styret i et selskap som var eier av et selskap med store eierinteresser i Troms Sjøfarmer. Etter mitt syn er det likevel aksjelovens regler om representasjon av selskapet som må gis anvendelse på spørsmålet om meddelelsen fra daglig leder i Norway Seafarms AS opphevet styreforbeholdet slik at avtalen da ble bindende for Troms Sjøfarmer.
- (38) Etter aksjeloven § 6-30 representerer styret selskapet utad og tegner dets firma, men med hjemmel i § 6-31 kan styret gi daglig leder rett til å tegne selskapets firma, og Strømsnes hadde tegningsrett. Det er imidlertid som nevnt gjort gjeldende at en daglig leder ikke med bindende virkning for selskapet kan underrette medkontrahenter om faktiske forhold hvor beslutningskompetansen ligger til styret.
- (39) En slik begrensning må i tilfelle gjelde både når meddelelsen er i samsvar med styrets vedtak, og når den ikke har grunnlag i et slikt vedtak. Jeg er imidlertid ikke enig i at daglig leders fullmakt etter § 6-31 er begrenset til rettslige disposisjoner og ikke omfatter meddelelser om faktiske forhold om innholdet av et styrevedtak. Verken lovtekst eller forarbeidene støtter en slik tolking, og heller ikke bruken av uttrykket ”disposisjon” i aksjeloven § 6-33 kan etter mitt syn tas til inntekt for dette. Handler daglig leder i strid med styrets vedtak eller uten nødvendig styrevedtak, er dette, slik jeg ser det, et selskapsinternt spørsmål. Aksjeloven bygger på den forutsetning at medkontrahenter i alminnelighet ikke skal ha noen undersøkelsesplikt, og at vedkommende skal kunne legge til grunn at forholdet innad er i orden såfremt det ikke foreligger noen særlig grunn til mistanke. Det er bare i sistnevnte tilfelle at medkontrahenten kan ha plikt til å foreta nærmere undersøkelser, jf. M. Aarbakke m.fl. Aksjeloven og allmennaksjeloven, 2004, side 562.
- (40) Aksjeloven § 6-33 regulerer virkningene av en overskridelse av myndighet overfor tredjemann av noen som bl.a. representerer selskapet utad: En ”disposisjon [er] ikke bindende for selskapet når selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet, og det vil stride mot redelighet å gjøre

disposisjonen gjeldende”. Etter bestemmelsen er det selskapet som har bevisføringsplikt. Den ankende part har ikke søkt å godtgjøre at Alsvåg forsto eller hadde grunn til å forstå at Strømsnes handlet uten dekning i et styrevedtak, og heller ikke at det er i strid med redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende. Den ankende part har i stedet anført at Alsvåg skulle ha krevd utskrift av styrevedtaket. En slik undersøkelsesplikt følger imidlertid ikke av lovens bestemmelser, og som nevnt har medkontrahenten i utgangspunktet ikke noen undersøkelsesplikt.

- (41) Min konklusjon er således at meddelelsen 4. november 1999 medførte at styreforbeholdet ble hevet, og at slakteavtalen ble bindende. Jeg finner ikke grunn til å drøfte om avtalen også kan anses for å ha blitt bindende ved konkludent atferd.
- (42) Jeg går så over til å drøfte om slakteavtalen ble *misligholdt* av Troms Sjøfarmer da konsesjonene ble solgt i juli 2000. Det ble ikke tatt forbehold om slakteavtalen ved salget, og kjøperen valgte etter hvert å slakte det meste av produksjonen ved andre slakterier.
- (43) Prinsippene for tolking av avtaler mellom næringsdrivende er behandlet i Rt. 2002 side 1155, hvor det på side 1158 flg. heter at slike kontrakter som et utgangspunkt bør fortolkes objektivt, at kontraktens ordlyd må tillegges stor vekt, og at den som hevder en forståelse i strid med kontraktens ord, har bevisbyrden for partenes felles forståelse på avtaletiden. Oppgaven i vår sak vil i første rekke være å klarlegge hva som følger av det avtalekompleks som slakteavtalen utgjør.
- (44) Som nevnt hadde avtalen opprinnelig fem deler: A – Hoveddokumentet, B – Juridiske vilkår, C – Pris og betalingsvilkår, D – Produksjonsplanlegging og E – Fordeling av forsikring. Det fremgår av Hoveddokumentet punkt 2 at delene C-F var forutsatt utviklet over tid, mens delene A og B skulle ligge fast i avtaleperioden på syv år – fra 1. januar 1999 til 31. desember 2005. I samme bestemmelse heter det videre at ”[k]ontrakten fungerer som en rammeavtale der hver levering av tjenester skal ha sin egen administrative bestilling hvor rammene for leveringen er regulert i denne avtale”.
- (45) Oppdretternes forpliktelse fremgår av del B - Juridiske vilkår punkt 1: De skal ”slakte hele sin produksjon hos” Alsvåg. Bestemmelsen forutsetter at slakteriet har tilstrekkelig kapasitet og kan tilby de slaktetjenester som produsentene etterspør, og at de blir gitt tilstrekkelig prioritet ”slik at fleksibiliteten overfor eksportør blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte”. Den ankende part har anført at denne bestemmelsen må forstås slik at den gir Alsvåg en fortrinnsrett til å slakte laks forutsatt at medkontrahentene produserer laks. Det hevdes videre at bestemmelsen ikke hindrer produsentene i å redusere produksjonen, legge den ned eller, som her, selge den. Det er vist til at bestemmelsen ikke angir minstemengder, og heller ikke inneholder noen garanti for levering av bestemte mengder i løpet av avtaleperioden. Til støtte for en slik fortolking er vist til at slakteavtalen er betegnet som en rammeavtale i Hoveddokumentet. Den ankende part har også som nevnt gjort gjeldende at situasjonen i vår sak svarer til den man hadde i Rt. 1970 side 1350 hvor Høyesterett kom til at det ikke forelå mislighold.
- (46) Jeg kan ikke se at det av ordlyden til bestemmelsene i punkt 1 i Del B - Juridiske vilkår umiddelbart fremgår at produsentenes forpliktelse etter avtalen er begrenset slik den ankende part har anført, og finner å måtte trekke inn andre bestemmelser i avtalen i tolkingen.

- (47) Jeg ser først på om bruken av uttrykket rammeavtale sier noe om slakteavtalens karakter. Dette uttrykket blir bl.a. brukt ved avtaler om offentlige innkjøp, og har i den sammenheng en spesiell betydning. Bruken av uttrykket i slakteavtalen gir imidlertid etter mitt syn ikke grunnlag for noen klar slutning med hensyn til avtalens karakter. I den bestemmelsen hvor uttrykket er benyttet heter det videre at hver levering av tjenester ”skal ha sin egen administrative bestilling hvor rammen for leveringen er regulert i denne avtale”. Det er derfor nødvendig å gå nærmere inn på partenes forpliktelser etter avtalen. Forpliktelsen for oppdretterne var som nevnt å levere ”hele sin produksjon” til slakt hos Alsvåg.
- (48) Den ankende part har anført at slakteavtalen ikke legger konkrete forpliktelser på Alsvåg, og at den langt på vei er utformet som intensjoner om en ønsket utvikling. Forpliktelsene etter avtalen ville derfor vært asymmetrisk fordelt dersom den var slik å forstå at den bandt produsentene.
- (49) Jeg er ikke uenig i at avtaleteksten på flere punkter uttrykker ønsker og intensjoner, og at flere av bestemmelsene neppe kunne gi grunnlag for rettskrav. Men slakteavtalen inneholder også, slik jeg ser det, bindende forpliktelser for Alsvåg. Noen av disse skulle stå fast i den innledende fasen - under utviklingen av slakteriet – mens andre skulle gjelde i hele avtaleperioden. Alsvågs forpliktelser etter slakteavtalen fremgår i første rekke av punkt 3 i Del A – Hoveddokumentet og punkt 1 i Del C – Pris og betalingsvilkår.
- (50) Etter nevnte punkt 3 kan avtalen ikke sies opp i avtaleperioden. Punkt 1 i Del C inneholder likevel en adgang for produsentene til å si opp avtalen på grunn av mislighold på Alsvågs side. Jeg kommer tilbake til bestemmelsen. I Hoveddokumentet punkt 3 heter det videre at en ”hovedmålsetning med kontrakten er å utvikle et moderne slakteri med tilstøtende innfrysing og fryselager med følgende kapasiteter”, hvorefter det er angitt minimumskapasitet på disse tre områdene. Den ankende part har pekt på at Alsvåg allerede før avtalen ble undertegnet hadde foretatt en del av de investeringer som var nødvendige for å oppfylle kravene til kapasitetsøkning. Fremlagte opplysninger viser etter min mening at en ikke ubetydelig andel av investeringene gjensto da avtalen ble undertegnet 27. april 1999. Avtalen gjaldt dessuten allerede fra 1. januar 1999.
- (51) I avtalen Del C punkt 1 heter det at Alsvåg forventes å få ”en reduksjon i kostpris på sine slakteri tjenester som følge av større og stabil tilgang på råstoff samt en mer kosteffektiv slakteprosess. Det forventes at denne reduksjonen kommer de partene til gode som aktivt har bidratt i oppbygging av slakteriet med tilsvarende avtale. Kontraktsvarigheten, forutsetter slik effektivitetsforbedring”. Ble slik effektivitetsforbedring ikke oppnådd, ”vil dette kunne være å anse som mislighold med påfølgende rett til å heve kontrakten. Dersom TS/VL gjør bruk av sin rett til heving skal kontraktsforholdet avvikles over en periode på 6 måneder”. Avtalen fastsatte pris for slakt m.v. i initialfasen, men som nevnt forutsatte avtalen at investeringene, sammen med en rasjonalisering og effektivisering av driften skulle gi produsentene lavere tariffer etter hvert. Avtalen forpliktet således Alsvåg ikke bare til å bygge ut slakte- og frysekapasiteten, men også til å effektivisere driften, og til å dele gevinsten med medkontrahentene i form av reduserte priser for tjenestene. Det er etter mitt syn ikke tvilsomt at slakteavtalen legger forpliktelser på alle parter, og at den ikke ga Alsvåg ensidig fordeler.
- (52) Slakteavtalen regulerer ikke den situasjon at produsentene ønsket å selge en eller flere konsesjoner eller legge ned produksjonen. Den ankende part har pekt på at partene kjente

svingningene i oppdrettsmarkedet, at Alsvåg burde ha sikret seg ved å kreve garantier for en viss minsteleveranse, og at Alsvåg må bære konsekvensen av at forholdet ikke er regulert.

- (53) Det hadde selvfølgelig vært ønskelig at spørsmålet var blitt regulert, men jeg tillegger ikke dette vekt ved tolkingen av avtalen. Utformingen av avtalen viser etter mitt syn at partene har forutsatt produksjon og leveranse til slakt av laks i hele avtaleperioden. Produsentene var dessuten etter min vurdering nærmest til å sørge for regulering av forholdet, særlig når det var Troms Sjøfarmer som utformet avtaleutkastet.
- (54) Troms Sjøfarmer har fremhevet at avtalen har en meget lang varighet, og at den gjelder en næring hvor det har vært store svingninger. Jeg har ikke funnet dette avgjørende, slik forholdene her ligger an.
- (55) Den ankende part har som nevnt anført at avgjørelsen i Rt. 1970 side 1350 gjelder en situasjon svært lik vår, og at Høyesterett hensett til denne avgjørelsen må legge til grunn at slakteavtalen ikke ble misligholdt. Jeg er enig i at de faktiske forhold i sakene har likhetstrekk, men det er likevel vesentlige forskjeller. Jeg viser særlig til at i dommen fra 1970 la flertallet ikke ubetydelig vekt på at det var stor fare for at produksjonen ellers ville ha blitt nedlagt eller overdratt til andre av økonomiske grunner, og at avtalemotparten på avtaletidspunktet kjente til at bedriften hadde store økonomiske problemer og at kontrakten ut fra dette kunne vise seg usikker. I senere avgjørelser har dessuten hensynet til partenes gjensidige lojalitet i kontraktsforhold blitt tillagt økende vekt, jf. bl.a. Rt. 1988 side 1078 på side 1084. Jeg viser også til Hagstrøm, Obligasjonsrett, 2003, side 73.
- (56) Etter mitt syn ble slakteavtalen misligholdt da konsesjonene ble solgt i juli 2000. Når Troms Sjøfarmer kort tid inn i avtaleperioden ikke lenger så seg forpliktet til å levere laks til slakting hos Alsvåg, skyldes det ikke omstendigheter som man var uten herredømme over. Bakgrunnen var tvert imot en frivillig disposisjon som på tidspunktet fremsto som fordelaktig, nemlig salget av de åtte konsesjonene til et annet rettssubjekt. Siden overdragelsen skjedde uten forbehold for slakteavtalen, er det ikke grunn til å drøfte om konsesjonene kunne ha vært solgt påheftet denne.
- (57) Jeg kan heller ikke se at det er mulig å innfortolke i avtalen – som etter ordlyden var bindende i syv år – en rett til oppsigelse slik den ankende part atter subsidiært har anført. Det var en oppsigelsesadgang dersom produsentene mente at de ikke fikk forventet reduksjon i tariffen, jf. Del C punkt 1, men så langt var man ikke kommet i avtaleforholdet.
- (58) Konsekvensene av mislighold av slakteavtalen er regulert i del B – Juridiske vilkår punkt 5 og går ut på at ”den annen part har rett til å kreve sitt økonomiske tap som følge av misligholdet erstattet”, og jeg går derfor over til å behandle *erstatningsutmålingen*.
- (59) Begge parter har lagt frem beregninger som skal vise størrelsen av Alsvågs tap. Disse gir svært forskjellige resultater avhengig av hvilke forutsetninger som har vært benyttet. Den ankende part har gjort gjeldende at det må tas hensyn til utviklingen generelt i oppdrettsnæringen i de aktuelle årene, opplysninger om størrelsene på førkvoter som ble tildelt, gjennomsnittlige slaktepriser i bransjen, den generelle fordeling mellom fersk og frossen laks ved slakting og gjennomsnittlig oppnådde dekningsbidrag ved slakterier i

perioden. Det er videre anført at det må tas hensyn til forskjellene mellom teoretisk og faktisk slaktekapasitet, herunder slaktekollisjoner og endringer i slakteplanene pga. sykdom. Ankemotparten har på sin side gjort gjeldende at tapsberegningen prinsipielt bør bygge på Alsvågs budsjetterte dekningsbidrag i forbindelse med lånesøknad i 1999, alternativt selskapets faktisk oppnådde dekningsbidrag i perioden. Det er bestridt at slaktekapasiteten ved slakteriet ikke ville ha vært tilstrekkelig til at Alsvåg kunne ha slaktet all produksjon fra avtalepartene. Ankemotparten har i motanken over lagmannsrettens fastsettelse av tapsperiode anført at erstatningen må gjelde hele avtaleperioden.

- (60) Lagmannsretten begrenset tapsperioden til 15. juli 2003 da erververen av de åtte konsesjonene gikk konkurs. Retten viste til at det er betydelig usikkerhet ved en vurdering av en tenkt økonomisk utvikling for Troms Sjøfarmer, og til den faktiske utviklingen for Troms Aquakultur AS. Retten uttalte videre at Alsvåg i utgangspunktet ville ha hatt kapasitet til å ta unna produksjonen fra medkontrahentene, og anga hvilke mengder laks fra de åtte konsesjonene som ikke ble slaktet hos Alsvåg i 2000-2003. Lagmannsretten uttalte samtidig at noe nok ville ha blitt slaktet hos andre enn Alsvåg. Retten fant det ikke forsvarlig å bygge på at Alsvåg ville ha oppnådd budsjetterte dekningsbidrag da avtalen bygget på at tariffen skulle ligge under markedspris i området. Lagmannsretten kom videre til at Alsvåg ville ha oppnådd et dekningsbidrag på et sted mellom 0,50 og 0,91 kroner. For så vidt gjelder en anførsel om at Alsvåg ikke hadde begrenset tapet tilstrekkelig, viste lagmannsretten til at det hefter betydelig usikkerhet ved om Alsvåg kunne ha begrenset tapet ytterligere.
- (61) Det er ikke tvilsomt at Alsvåg er påført et tap som skal erstattes, men det fremstår for meg som umulig å beregne tapet nøyaktig hensett til de mange usikkerhetsmomentene. Det er tale om en avtale av syv års varighet som ble misligholdt allerede etter halvannet år. Utbyggingen av slaktekapasitene m.v. var vel da kanskje slutført, men det er ikke spesielt blitt pekt på hva som var gjort for å effektivisere og rasjonalisere driften og hvilken kostpris det ville gitt. Da misligholdet fant sted, var det ikke tatt initiativ til reforhandling av tariffene. Det var imidlertid som nevnt forutsatt at investeringene m.v. skulle føre til lavere tariffer for produsentene, og avtalen åpnet for at produsentene kunne erklære den for misligholdt om de ikke var fornøyd med tariffutviklingen. Usikkerheten innen oppdrettsnæringen generelt må etter mitt syn også hensyntas. Etter min vurdering tilsier disse omstendigheter at erstatningsfastsettelsen må bli utpreget skjønsmessig.
- (62) Jeg er imidlertid ikke enig med lagmannsretten i at tapsperioden bør knyttes direkte til utviklingen hos erververen av konsesjonene. Denne hadde meget høye finanskostnader, sannsynligvis på grunn av kostnadene ved ervervet av konsesjonene, og det bidro sterkt til resultatet sammen med nedgangen på salgspriser for oppdrettslaks. På den annen side fremtrer det som lite sannsynlig at det ville ha blitt produsert laks i samme regi gjennom hele avtaleperioden. Jeg legger til grunn at det kunne skje endringer innenfor avtalens rammer, uten at det er nødvendig å ta stilling til hvor langt man her kunne gå.
- (63) Jeg er enig med lagmannsretten i at Alsvåg i utgangspunktet ville ha hatt kapasitet til å slakte all produksjon, men ser likevel ikke bort fra at det kunne ha oppstått slaktekollisjoner eller andre forhold som hadde medført at deler av produksjonene ble slaktet andre steder. Jeg er også enig i lagmannsrettens generelle syn på dekningsbidraget fra virksomheten.

- (64) Den ankende part har som nevnt også gjort gjeldende at Alsvåg ikke i tilstrekkelig grad har oppfylt sin plikt til å søke å begrense tapet. Det er hevdet at det ville ha vært bedriftsøkonomisk rasjonelt å slakte helt ned mot et dekningsbidrag på null. Jeg er her enig med lagmannsretten. Det er heller ikke søkt avklart hvilken betydning en redusert pris ville ha hatt for ordretilgangen. Etter mitt syn kan det ikke kreves at Alsvåg skulle ha senket sine priser slik at dekningsbidraget ville ha blitt tilnærmet null. Dette ville kunne ha skapt vansker i markedet.
- (65) Utmålingen av erstatningen er vanskelig. Beløpet må også fastsettes slik at det inkluderer godtgjørelse for et ikke ubetydelig rentetap. Jeg er da kommet til at den erstatningen som lagmannsretten fastsatte er blitt noe for lav alle forhold tatt i betraktning, og mener at erstatningen bør økes noe, til 13 millioner kroner.
- (66) Anken har etter dette ikke ført frem. Etter hovedregelen i tvistemålsloven § 180 må den ankende part pålegges å betale ankemotpartens saksomkostninger for Høyesterett. Ankemotparten har påstått seg tilkjent saksomkostninger med 255 000 kroner, hvorav 245 000 kroner er salær i hovedanken og 5 000 kroner i motanken. Kravet tas til følge også for så vidt gjelder motanken som må anses å ha ført frem. Ankemotparten har også krevd saksomkostnader for tingretten og lagmannsretten. Lagmannsretten kom til at hver av partene skulle bære sine omkostninger, jf. tvistemålsloven § 180 annet ledd jf. § 174 første ledd. I begrunnelsen viste retten til at Alsvåg ”i realiteten både for tingretten og lagmannsretten fremmet krav om erstatning med det beløp som er angitt som maksimum”, og at saken av den grunn ble ansett dels vunnet og dels tapt for Alsvåg. Slik jeg ser det, må lagmannsrettens saksomkostningsavgjørelse stadfestes.
- (67) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Pan Fish Norway AS betaler i erstatning til Alsvåg Fiskeprodukter AS 13 000 000 – trettenmillioner – kroner, med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.
2. Lagmannsrettens saksomkostningsavgjørelse stadfestes.
3. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Pan Fish Norway AS til Alsvåg Fiskeprodukter AS 255 000 – tohundrefemogfemtusen – kroner, med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.
4. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

- (68) Dommer **Øie:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (69) Dommar **Utgård:** Det same.

- (70) Dommer **Flock:** Likeså.
- (71) Dommer **Gjølstad:** Likeså.
- (72) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Pan Fish Norway AS betaler i erstatning til Alsvåg Fiskeprodukter AS 13 000 000 – trettenmillioner – kroner, med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.
2. Lagmannsrettens saksomkostningsavgjørelse stadfestes.
3. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Pan Fish Norway AS til Alsvåg Fiskeprodukter AS 255 000 – tohundrefemogfemtitusen – kroner, med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.
4. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: